

Uusi alku 25

Jumalan käskyt ja ihmisten säännöt

Mark 7:1–23

Savonlinnan Tuomiokirkko, 17.11.2010

Edellä on kuvattu sitä, kuinka Jeesus yritti vetäytyä opetuslapsineen rauhaan. Se ei ihan onnistunut, mutta silti jonkinlainen vähän tynyempi suvantovaihe hänen toiminnassaan oli. Mutta ei sekään kovin rauhaisa ollut. Vanhat viholliset, jerusalemlaiset lainopettajat ja fariseukset kärkkyivät hänen ympärillään. Hehän olivat jo aiemmin päättäneet saada selville jonkin sellaisen virheen Jeesuksen toiminnasta, että siitä olisi voinut nostaa syytteen (ks. 3:2).

Muutamia lainopettajia tuli Jerusalemissa, ja yhdessä fariseusten kanssa he menivät Jeesuksen luo. He panivat merkille, että jotkut hänen opetuslapsensa aterioivat epäpuhtain, pesemättömin käsin (Mark 7:1–2)

No eihän se kummoinen virhe ollut, mutta kun on tarpeeksi omahyväinen ja ilkeä, niin siitäkin saa kehitettyä kanteen.

Fariseusten puhtaussääntöistä

Oikeastaan jumalanpalvelusmääräysten käsky aterialle edeltävästä rituaalisesta pesusta koski vain pappeja ja heitäkin vain silloin, kun aterialle oli valmistettu temppeliin tuoduista uhreista (ks. 3 Moos 22:6). Fariseukset kuitenkin intoilivat puhtaussääntöistä ja yrittivät saada aikaan sen, että koko Israelista tulisi pyhä kansa, joka söisi jokaisen ateriansa temppelin vaatimalla puhtaudella.

Markus selittää tätä näin:

Fariseukset sen paremmin kuin juutalaiset yleensäkin eivät näet käy aterialle ennen kuin ovat pesseet kätensä, vaikkapa vain tilkkasella vettä. Näin he tarkoin noudattavat isien perinnäissääntöä. He eivät myöskään syö mitään torilta tuotua ennen kuin ovat vihmoneet sen. Monia muitakin tapoja he ovat ottaneet noudattaakseen, kuten juomamaljojen, saviruukkujen ja pronssiastioiden pesuja. (Mark 7:3–4)

Fariseukset siis yrittivät saada kaiken kansan pappeja koskevien puhtaussääntöjen piiriin. Tämä oli kuitenkin heidän erityinen vaatimuksensa, jota kaikki juutalaisuuden ryhmittymät eivät suinkaan jakaneet. Esimerkiksi saddukeusten pappispuolue vastusti fariseusten tulkintaan ”yleisestä pappeudesta”.

Markuksen mainitsemia perinnäissääntöjä ei Jeesuksen aikaan vielä oltu pantu kirjoihin. Ne kulkivat suullisena opetusena. Silti ne olivat arvostettuja sääntöjä, joita ainakin pyhän, kiertelevän rabbin olisi luullut kunnioittavan, ellei hän nyt ollut joku lepsu huijari. Ja juuri siitähän fariseukset nyt halusivat ottaa selvän, ns. ”nostaa kissan pöydälle”.

Niinpä fariseukset ja lainopettajat kysyivät Jeesukselta: ”Miksi sinun opetuslapsesi eivät elä isien perinnäissääntöjen mukaan, vaan aterioivat epäpuhtain käsin?” (Mark 7:5)

Oli se nyt epäilyttävää, että mies oletti olevansa Jumalan sanan opettaja ja oppilaat rähmehtivät ruoat likaisiin naamoihinsa likaisin kourin!

Te tekopyhät!

Hän vastasi heille: "Te tekopyhät! Oikein on Jesaja teistä ennustanut. Onhan kirjoitettu:

– Tämä kansa kunnioittaa minua huulillaan,
mutta sen sydän on kaukana minusta.
Turhaan he minua palvelevat, kun opettavat oppejaan, ihmisten tekemiä käskyjä.

Te olette hylänneet Jumalan käskyn ja noudatatte ihmisten perinnäissääntöjä." (Mark 7:6–8)

Jeesuksen syytös ”Te tekopyhät” on vanhassa käännöksessä: ”ulkokullatut”. Se tarkoittaa ihmistä, jonka ulkokuori on vain silaus, kuin ohut kultaus, mutta sisin on paha. Alkutekstissä sana on ”hypokritee”, joka tarkoittaa oikeastaan ”näyttelijää”.

Jeesuksen ideana on siis se, että kysymys aterian puhtaudesta meni fariseuksilla ohi pääasiasta, sydämen puhtaudesta. Koska sydän oli kaukana Jumalasta ja hänen rakkaudestaan, pikkutarkkuus muissa asioissa oli turhaa. Kyse oli ihmisten tekemistä käskyistä, joilla oli tarkoitus päteä omissa ja toisten silmissä. Pikkutarkat säännökset veivät Jumalan lain olennaisilta käskyiltä kärjen. Metsä hukkuu puilta. Ihmisten säännöt syrjäyttivät Jumalan käskyt.

Ihmisten perinnäissäännöt syrjäyttivät Jumalan käskyt

Jeesus alkoi antaa tästä esimerkkejä

Ja hän jatkoi: "Taitavasti te teette tyhjäksi Jumalan käskyn, jotta voisitte noudattaa omia sääntöjänne (Mark 7:9)

Tässä on ivaa: te olette taitavia vääntämään suoran vääräksi ja väärän suoraksi. Fariseusten omasta mielestä kyse oli siitä, että heidän perinnäissääntönsä olivat hieman ankarampia ja tarkempia kuin Jumalan käskyt. Silloin niistä muodostuisi suojaava ”aita” (*sejag*), joka estäisi hurskasta juutalaista edes vahingossa rikkomasta Jumalan lakia.

Tosiasiassa oli käynyt juuri päinvastoin. Sydämen kierouden tähden Jumalan laki oli tehty tyhjäksi.

Mooses on sanonut: 'Kunnioita isääsi ja äitiäsi' ja 'Joka kiroaa isäänsä tai äitiään, häntä rangaistakoon kuolemalla'. Mutta te opetatte toisin. Jos joku sanoo isälleen tai äidilleen: 'Se, mitä sinun piti minulta saada, on nyt *korban*: olen luvannut sen uhrilahjaksi', te ette salli hänen enää tehdä mitään isänsä tai äitinsä hyväksi. Näin te perinnäissääntöjä seuratesanne ja opettaessanne teette tyhjäksi Jumalan sanan. Ja paljon muutakin te teette, samanlaista." (Mark 7:10–13)

Kirjanoppineet olivat selittäneet, että Jumalalle annettu lupaus eli *neder* on sitovampi kuin neljäs käsky ”Kunnioita isääsi ja äitiäsi”. Jos siis joku on luvannut omaisuutensa pyhäksi lahjaksi (*korban*) Jumalalle, silloin hän on vapaa neljänteen käskyyn kuuluvasta velvoitteesta elättää vanhaa isäänsä

tai äitiänsä. Hän ei edes saa antaa elatusta vanhemmilleen, sillä silloin hän riistäisi Jumalalta tälle kuuluvaa.

Nykyajan ”perinnäissäännöistä”

Mitä meidän kulttuurissamme voisi olla tällaista? Helppo sellaista tietysti on toisista löytää. Vuosia sitten vitsailtiin lestadiolaisista, kun he olivat kieltäneet TV:n katselun niin tiukasti, ettei edes sivusta ladattavaa pesukonetta saanut olla, kun sen ikkunasta olisivat saattaneet vilahtaa rivot aluspöksyt. (En kyllä tiedä, pitääkö tuo paikkaansa). Mutta kyllä joissain kristillisissä piireissä naisilta oli kielletty meikkaaminen ja värikkäät vaatteet ja miehiltä pitkä tukka. Sellaiset säännöt varmaankin veivät älyttömyyksiin ja neuroottinen niistä kiinnostuminen vei elämänilon ja sen, että energia olisi suuntautunut aitoon hyvyteen, iloon ja lähimmäisenrakkauteen.

Mutta nämä ovat silti lillukanvarsia. Mutta voisimmeko keksiä joitain oikein tosi rankkoja tapoja, joilla meidän yhteiskuntamme ottaa noudattaakseen ihmisten perinnäissääntöjä ja tekee niiden avulla Jumalan käskyt tyhjiksi.

Itselleni tulee tässä mieleen eräs länsimaiden nykyihmisen perusideologia, yksilönvapaus. Se on nostettu ylimmäksi arvoksi ja sen ympärille on kehitetty oikea perinnäissääntöjen verkosto.

Sillä oikeutetaan mm. vapaa seksi, ja siksi sen alttarille on tuotava myös sellainen asia kuin liberaali aborttilainsäädäntö. Kuvitellaan, että on Jumalan tahdon vastaista ja sairasta rajoittaa ihmisiä toteuttamasta itseään seksuaalisesti. Ja vielä vahvemmin Jumalan tahdon vastaista ja sairasta on syyllistää niitä naisia, jotka haluavat itse päättää omasta ruumiistaan ja siitä haluavatko synnyttää, kun ovat seksuaalisen vapautumisensa seurauksena tulleet tahtomattaan raskaaksi. Siksi aborttilainsäädännön on oltava liberaali, jotta oltaisiin rakastavia ja aidosti jumalaisia.

Eikö tällöin unohdeta jotain olennaista viidennestä käskystä, ”Älä tapa”? Ainakin perinteisen juutalaisen ja kristillisen käsityksen mukaan unohdetaan. Sikiönlähdetys on Jumalan käskyn rikkomista.

Joskus kuvitellaan, että vapaamielisyys aborttilainsäädännössä edistää naisten oikeuksia. Mutta eikö se käytännössä kaada valtavan taakan yksittäisen naisen päälle? Kun abortti on melkein luonnollinen ja eettisesti neutraali asia, niin nuoren naisen raskaaksi saanut mies voi ilman muuta olettaa, että nainen tekee abortin. Ei naisen pitäisi siitä huolestua ja syyllistyä, sehän on ihan normaalia. Samalla mies pääsee kaikesta vastuusta. Ei hänen tarvitse kantaa edes huonoa omaatuntoa. Se jää kokonaan naisen kannettavaksi. Naisparka luultavasti tuntee jotenkin ruumiissaan, että ei se abortti sittenkään mikään kovin kepeä asia ole. Mutta silloin hän on harhaan johdettu, väärällä tavalla putkihurskaiden manipuloina. Vapautukoon tuntemaan niin kuin hänet raskaaksi saattanut mies, joka ei verisestä möykystä klinikan roskakorissa kauaa tunteile, koska on oppinut vapaamieliseltä yhteiskunnalta oikeaa ihmisyyttä.

Näin nykyihmisen ylin, jumalalliseksi nostettu arvo, yksilönvapaus, ja siihen liitetyt perinnäissäännökset ovat rikkomassa oikean Jumalan ihmiselle antamaa aitoa käskyä, aitoa ihmisarvoa ja aitoa vapautta.

Mutta palataan takaisin Jeesuksen ja fariseusten väliseen kiistaan.

Mikä saastuttaa ihmisen

Jeesus kutsui taas väkijoukon luokseen ja sanoi: "Kuulkaa kaikki minua ja ymmärtäkää. Ei ihmistä voi saastuttaa mikään, mikä tulee häneen ulkoapäin. Se ihmisen saastuttaa, mikä tulee hänen sisältään ulos. Jolla on korvat, se kuulkoon!" (Mark 7:14–16)

Nyt Jeesus puhui kansalle, ei enää fariseuksille ja kirjanoppineille. Hän oli aiemmin asettunut hieman kuin pappispuolueen, saddukeusten, kannalle, jotka eivät olleet vaatineet yhtä radikaalia puhtaussäännöksissä pitäytymistä kuin fariseukset. Mutta saddukeuksetkin olivat periaatteessa sitä, mieltä, että on olemassa puhtaita ja saastaisia ruoka-aineita.

Tällaista tulkintaahan myöhemmin eräät juutalaiskristilliset saarnaajat opettivat pakanakristityillekin, galatalaisille. Paavali kuitenkin hermostui tästä ja julisti, ettei ruokia pitänyt erotella uskonnollisista syistä.

Vastaavalla tavalla Jeesus tässä jo Paavalia aiemmin julisti kaikki ruuat uskonnollisessa mielessä puhtaiksi. Jumalan sana vaatii sisäistä, sydämen puhtautta, eettistä puhtautta, ei niinkään kultillista, ruoka-aineiden erotteluun liittyvää puhtautta.

Jeesus oli kuitenkin puhunut tuon jälleen hieman vertauskuvalliseen sävyyn: ” Ei ihmistä voi saastuttaa mikään, mikä tulee häneen ulkoapäin. Se ihmisen saastuttaa, mikä tulee hänen sisältään ulos.”

Koska kyse oli vertauksesta, Jeesus kehotti erityisesti kuulemaan, miettimään, pohtimaan sanojaan.

Puheen selitys opetuslapsille

Mutta jälleen toistuu sama, mistä Markun on aiemminkin kertonut: Jeesus selitti vertauksensa jälkeensä opetuslapsilleen.

Kun Jeesus sitten lähti väkijoukon keskeltä ja tuli kotiin, opetuslapset pyysivät häntä selittämään arvoitukselliset sanansa. Hän sanoi heille: "Oletteko tekin noin ymmärtämättömiä? (Mark 7:17–18)

Tässä Jeesuksen lievää hermostumista voi ymmärtää. Meille nykylukijoille Jeesuksen opetusruokien uskonnollisesta puhtaudesta on saanut aikaan sen, että kultillisen epäpuhtauden käsite ei ole kovin tuttu. Siksi meidän on helppo ymmärtää Jeesuksen puhe eikä se tunnu kovin arvoitukselliselta. Mutta opetuslapsille asia oli toisin. Juutalaisuudessa erilaiset astioiden pesut ja ruokien puhtaussäännökset olivat jokapäiväistä leipää, johon jumalasuhteen arki ja pyhä pitkälti perustui.

Näinhän se on nykyisinkin. Oikeauskoinen juutalainen on hyvin tarkka edelleen esimerkiksi siitä, että maito- ja lihatuotteita ei ole samalla aterialla ja jopa siitä, että niitä varten on keittiössä omat astiansa, joita ei koskaan sotketa toisiinsa.

Tällaisessa kulttuurissa eläneelle Jeesuksen sanat olivat arvoituksellisia ja kaipasivat selitystä. Ja sen opetuslapset saivatkin, hyvin konkreettisessa muodossa.:

Ettekö käsitä, ettei mikään ulkoapäin ihmiseen tuleva voi saastuttaa häntä? Eihän se mene hänen sydämeensä – vatsaan se menee, ja sieltä se sitten ulostuu." (Mark 7:19)

Kreikankielisessä alkutekstissä sanamuoto on vieläkin konkreettisempi: ”Ei se mene hänelle sydämeen, vaan vatsaan ja menee sieltä ulos huussiin”. Huussi on koinnee-kreikaksi *afedroona*. Se, minkä fariseukset ja oikeastaan kaikki juutalaiset luulivat olevan vaarallista jumalasuhteelle, se olikin jumalasuhteen kannalta yhtä vähäpätöistä kuin makkijäte.

Miksi? No siksi, että jumalasuhteessa on kyse sydäimestä: ihmisen sisimpien motiivien, uskon, toivon, rakkauden ja luottamuksen tilasta. Ei siihen ruoka voi vaikuttaa. Se menee vatsaan ja sieltä huussiin.

Näin Jeesus teki selväksi, että kaikki ruoka on puhdasta. Ja hän jatkoi: "Se mikä tulee ihmisestä ulos, se saastuttaa ihmisen. Juuri ihmisen sisältä, sydäimestä, lähtevät pahat ajatukset, ja niiden mukana siveettömyys, varkaudet, murhat, aviorikokset, ahneus, häijyys, vilppi, irstaus, pahansuopuus, herjaus, ylpeys ja uhmamieli. Kaikki tämä paha tulee ihmisen sisältä ja saastuttaa hänet." (Mark 7:19–23)

Tässä Jeesus antaa meidän ihmisten sydämistä aika rankan, mutta realistisen kuvan. Juuri sisimmästämme paha lähtee. Asia ei olekaan niin, että kun saamme vapaasti toteuttaa sisintä minäämme, toimia yksilönvapauden mukaan, niin silloin kaikki on hyvin ja kaunista. Ei, vaan sisimmästä minästäämme, juuri yksilön itsetoteutuksesta, sieltä lähtee sellaista kivaa kuin siveettömyys, varastaminen, murha, aviorikos, ahneus, häijyys, vilppi, irstaus, pahansuopuus, herjaus, ylpeys ja uhmamieli.

Ja sama ihmisen sydän on kuitenkin se, johon Jumala on puhaltanut henkäyksensä, niin että meistä on tullut Jumalan kuvia.

Kuinka pahasti tuo Jumalan kuvallisuus onkaan meissä turmeltunut! Kuinka ristiriitaisia olentoja me olemmekaan, langenneita enkeleitä; ihmisiä joiden sisin ja sieltä lähtevä tavara on verrattomasti vaarallisempaa jumalasuhteen kannalta kuin vaaraton ihmishäntä!